

tiden, idet vi ved dræningsarbejdet stødte på adskillige spor af oldtidsurnegrave.

Selv om der er plantet en hel del hvidel som midlertidigt læbælte, er det dog meningen at læbælterne skal bestå af stedsegrøn plantning med enkelte overtræer af eg og birk, og det har også været min mening, at plantningerne inde på arealet skulle være af nogenlunde samme karakter.

Herfra undtages dog hovedalléen, hvor der er plantet pil (*salix alba vitellina pendula nova*). Indtil videre danner disse træer en allé af den gængse type, men det var min tanke, at efterhånden kun hvert femte træ i rækken skulle blive stående, og at træerne i de to rækker skulle stå i forbandt. Jeg vil tro, at man derved vil opnå en ganske særlig skønhedsvirkning, hvor det enkelte træ i alléen i meget høj grad vil komme til sin ret.

For enden af alléen på kirkegårdens højeste punkt er afsat plads til en kirke eller et kapel — og forhåbentlig kommer det engang, når byggesituationen afklares.

Hvor ofte besøger vi kirkegården?

Kirkegårdsinspektør, cand. hort. Jørgen Jørgensen

Medens begravelserne endnu fandt sted i kirkerne, kom menigheden til gudstjenesten og derved også til deres grave, måske var deres kirkestol netop lige over deres eget gravsted; herved fik de ofte en lidt for direkte fornemmelse af deres døde forfædre.

Ude på kirkegården var det i ældre tid ikke stort bedre. Byernes kirkegårde, der lå omkring kirkerne, var små og overbelagte; kirkegården henlå i en forvirret blanding af uplejet, selvsået beplantning og nykastede grave, sikkert til tider meget malerisk, men samtidig deprimerende set med vore øjne. På gravtuerne var måske nedstukket et kors eller henlagt en sten med bogstaver og årstal, som meget hurtigt blev skjult under udyrket grønt, og gravene forfaldt til ukendelighed. Navnlig er beskrivelsen af forholdene på de såkaldte assistenskirkegårde forfærdelig; disse blev oprettet i København, indenfor voldene, under den store pest

60. Vignet fra
Politiken 15.-6. 1956
Dag til dag.

i 1711. I pestens første dage fik hver enkelt afdød endnu sin egen grav og blev nedsat i kiste; men da antallet stadig tiltog, indskrænkede man sig til at lægge ligene i gravede grøfter uden kister. Med pasningen af disse kirkegårde var det så som så; der klages således over, at en af byens tømmerhandlere brugte den nærliggende kirkegård til oplagsplads, vaske-tøj blev bredt til tørring, børnene legede her og endelig blev kirkegården selvsagt brugt som gennemgang og genvej (jvnf. fig. 43).

Senere da kirkebegravelser blev forbudt og bykirkegårdene sprængte alle rammer, blev der efter 1800 oprettet nye kirkegårde udenfor bygrænsen. Besøget på disse kirkegårde har sikkert ikke været stort, når man tager de dårlige veje, de store afstande fra byen uden kørselsmuligheder og kirkegårdenes dårlige vedligeholdelse i betragtning. Dertil kom at kirkegårdene på grund af deres isolerede beliggenhed i landlige ugenerte omgivelser, ofte blev samlingssted for byens og omegnens løse eksistenser.

Instruksen for graverne på Assistens kirkegård i København indeholder følgende: „Graverne maa ikke tillade, at enten Æde- eller Drikkevarer falholdes eller fortæres paa Kirkegaarden, eller at der paa samme holdes Musik eller foretages noget som ligner Lystighed“. Det var rimeligt at forlange, at graverne skulle holde ro og orden, men samtidig blev samme gravere til stadighed angrebet af „Politivennen“ (datidens revser på

godt og ondt); flere gange omtaler bladet at: „... der er ligesom et offentligt Værsthus i Beenhuset“, hvilket tyder på, at det hørte til gravernes ekstrafortjeneste at forhandle drikkevarer. Om samme Assistens kirkegård gik der utallige historier, bl. a. skriver *H. C. Andersen*: „Om Søndagen gik man sig en Tour ud af Porten til Assistens-Kirkegården, læste Indskifterne paa Gravene, satte sig i Græsset, spiste af sin Madkurv og drak sin Snaps til“. Et stemningsfuldt billede er her, fra fortællingen „Portnøglen“, skildret; andre giver en betydelig krassere beskrivelse af tilstandene på denne kirkegård, men måske er det fjernt, der er blevet til fem høns; sandheden skal sikkert søges midt imellem.

Gradvis har billedet for bykirkegården ændret sig til i dag; de mennesker, der nu færdes på kirkegården er for størstedelens vedkommende dem, der har gravsteder at besøge, men samtidig er den for mange blevet et rekreativt område; man går gerne en lille omvej for at nyde fred og ro i en forjaget tid.

Om besøgene på kirkegården i dag har *Gallup Instituttet* ladet foretage en undersøgelse, idet de opgiver at have foretaget et repræsentativt udsnit af den voksne danske befolkning spørgsmålet: „Hvor mange gange om året vil De tro, De går på kirkegården?“

Resultatet af dette rundspørge blev følgende:

	%
I 1 gang om året	7
2 gange om året	7
3 ” ” ”	6
4 ” ” ”	5
5 ” ” ”	3
6 ” ” ”	1
7 ” ” ”	2
8 gange eller flere	11
Hver dag	1
Andet	11
Aldrig	11
Ved ikke	35

	Går aldrig på kirkeg.	Antal besøg pr. år
II Køn:	%	
Mænd	10	9
Kvinder	12	14
III Alder:		
15—40 år ...	15	11
41 år —	8	12
IV Geografi:		
Hovedstad ..	19	6
Provinsby ..	12	6
Landdistrikt.	4	23

Nu kan der af ovenstående tabel I ikke skønnes, at sådan er de eksakte forhold; undersøgelsen kan selvfølgelig kun give visse retningslinier.

Tabel II viser at kvinder går hyppigere på kirkegården end mænd, dog kan det undre, at der er 12 % kvinder, der aldrig går på kirkegården, mod kun 10 % mænd. Der kunne man have forventet, at tallene havde været omvendt, endog med et meget lavere procenttal for kvinder, der aldrig går på kirkegården.

At der efter tabel III kommer flere fra 41 år og derover er ganske naturligt, da de yngre årgange har et mindre tilknytningsforhold til kirkegården; de har som regel endnu få nære pårørende begravet; det kommer først i den næste aldersgruppe. Hvis undersøgelsen i denne tabel havde været udvidet, således at gruppen havde været delt op i 10-årige intervaller fra 41 år og fremefter, havde den uden tvivl vist en stadig formindsket procentsats for: går aldrig — og et stigende antal besøg pr. år.

Af tabel IV fremgår det, at besøgene på landsbykirkegårde næsten er 4 gange så stort som på bykirkegårde. Dette må dels ses på baggrund af at kirkegården er beliggende omkring selve kirken, og dernæst at det mange steder stadig er skik, når hjemmet er ordnet om lørdagen, St. Bededagsaften, aftener før de store kirkelige højtider o. s. v., da at gå til kirkegården og der hæge om sine grave.

Redaktionen ønsker medarbejdere, medlemmer og annoncører samt andre læsere et godt nytår 1963.